De kwestie Peter de Waard

Is erfpacht niet een liberaal ideaal?

VVD en D66 samen met SP werktuig van de bezittende klasse

Gelijkheid is een oud liberaal principe. Uitgangspunt is dat niemand door zijn afkomst extra rechten of meer kansen dan iemand anders zou mogen hebben. Dit was de afrekening met de aristocratie, die tegenwoordig alleen nog door Jort Kelder in de armen wordt gesloten.

Daarom waren de liberalen tot ver in de 20ste eeuw gekant tegen het erfrecht. Erfenissen moesten worden wegbelast. Ook rijkdom door grondspeculatie was de liberalen een doorn in het oog.

Tussen 1870 en 1900 verdubbelde de bevolking van Amsterdam van 260 duizend tot 520 duizend. Gevolg: snel stijgende grondprijzen, verpaupering, krottenwijken en ongelijke kansen. De liberaal Willem Treub, die van 1893 tot 1896 wethouder (van onder meer Publieke Werken) in Amsterdam was, besloot daarop de erfpacht in te voeren. Geen persoon zou 'zonder enige verdienste of arbeid' meer het eigendom van grond mogen worden gegund.

'Naar mate er zich meer mensen op een bepaalde plaats opeen hopen, zal de grond waar dit geschiedt, in waarde stijgen. Deze grond, behoort in handen van de plaatselijke bevolking te zijn, omdat zij aan deze plaatselijke bevolking haar waarde te danken heeft. Het privaat eigendomsrecht op zulke terreinen geeft de eigenaar niet het recht zich ten koste van de gemeenschap, te verrijken', zo stelde de liberaal.

Er zaten toentertijd nog niet eens socialisten in de gemeenteraad. Maar het principe werd later juist door de machtigste partij in de stad in de armen gesloten. Het bleef zelfs van kracht toen door de overloopgedachte de stad leegliep. Inmiddels is de situatie omgekeerd. Amsterdam trekt mensen aan als een glas frisdrank in augustus wespen. Door deze nieuwe opeenhoping lukt het de stad niet meer voldoende woningen te bouwen.

Amsterdam heeft er sinds de eeuwwisseling 80 duizend inwoners bijgekregen. En daar komen de komende vijf jaar nog eens 50 duizend bij, zodat Amsterdam in 2020 872 duizend inwoners telt. De gedachte van Treub zou meer dan ooit moeten worden gekoesterd. De investeringen die in de stad worden gedaan en die de stad zo aantrekkelijk maken, zouden ten goede moeten komen van iedereen. Om te voorkomen dat projectontwikkelaars met eurotekens in de ogen de planologie verlammen, is erfpacht een geschenk uit de hemel.

B en W van Amsterdam, een college van nota bene twee partijen die allebei roepen het liberale erfgoed te koesteren (VVD en D66) doen nu gemene zaken met de SP om Treubs werk ongedaan te maken. De 250 duizend huishoudens in Amsterdam die nu op erfpachtgrond wonen, krijgen een voorstel om die af te kopen. De tijdelijke erfpacht, die nu rust op 85 procent van de gemeentegrond, zou eeuwigdurend worden. Eigenlijk is dat hetzelfde als eigendom van de grond.

VVD en D66 zijn zo samen met de SP een werktuig van de bezittende klasse.

Reageren?
p.dewaard@volkskrant.nl